

„ЗАСТАВА“ излази двепут у недељу, четвртак и недељом.

Цена је на годину 10 фор., на по године 5 фор., на четврт године 2 фор. 50 новч. а за Аустрију, а за Србију на годину 100 гроша, на по год. 50, а на четврт године 25 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по колоници врти, које из гармонизују, и за сваку врсту плаћа се за први пут 6, а сваки даљи пут 4 новч. Осим тога за жиг увек по 30 новч.

Допис се шаљу уредништву а предлата администрацији „ЗАСТАВЕ“ обоје у Пешти, Grünbaum - Gasse Nr. 23.

БРОЈ 22.

У Пешти, у недељу 24. априла 1866.

ГОДИНА I.

Пешта, 23. априла.

Стојимо на прагу великих догађаја — тим би се речима заиста могао означити данашњи положај. Данашњи какав рат, који се нарочито још у срцу Европе међу двема велесилама води и то, као што сами немачки листови кажу, на „живот и смрт“ и који не може остати без последица и промена у њеном поседу, та нав се рат у данашње доба тешко даде локалисати, него је увек највећи изглед, да ће се прометнути у потрес европски, који ће се осетити од леденог до јадранског мора, и од Урала до Пиренеја. А што још већма томе доприноси, да се сваки већи рат изврне у европски, то је и данашњи положај старе Европе, који је на све стране подривен и преживео, те чека само какву свежу обшту буру, која ће га често подмладити.

А та цела крвава драма почеће се са — уласком Пруса у Саксонску. И та мала, уређена државица, која заиста није крива данашњем запетом стању, та мала држава мора ни крива ни дужна да пати од беснила „великих“ мора да се даде обесити и опустити од страних војничких чета а без икакве своје кривице, осим ако јој је то кривица, што баш лежи на путу међу Аустријом и Пруском. Глас да су Пруси већ у Саксонску ушли, био се већ разнео, али је то обмана била, но за који дан сав је изглед, да ћемо баш заиста за то чути и тиме је онда рат на томе малом месту започео, а ко може још данас казати, на што ће се изметнути?

Да ће пак тај рат међу Аустријом и Пруском бити крвав и велики то се може свакојако прорећи, кад се узме, о каквим је ту традиционим интересима говор, и да управо и једна и друга сила меће на коцку свој велемоћни положај. Пруски лист „Кели. Цтг.“ сад јасно каже, да Пруска у томе рату не иде ни за чим другим него за „немачким царством“, дакле за тим, да она сасвим преузме владу у Немачкој и да Аустрију подпуно изтисне из ње. То је дакле циљ прускога војевања, а то је морао сваки одма из почетка водити, која год мало познаје данашњу политику прускога двора. Кад тако већ ствари стоје, онда је збиља излишно, још и потанко испитивати, шта која дипломатска нота каже. Јели нужно казивати, што у последњој ноти Бизмарковој стоји? Заиста то сваки већ може знати, ко знаде, какву је ноту Бизмарк почео одда испрва певати, па је сад мора без сумње и на крај истерати. Он дакле у тој својој последњој ноти цела опет своју стару песму по Кавуровом првом издању: да т. ј. Аустрија треба прва да натраг повуче све ратне припреме, и то на северу и на југу, па кад она то буде сасвим учинила, онда ће се тек Пруска побуђеном наћи, да и она разоружа. Но то је сувише јасно, те сваки може разумети, шта с тиме оне Бизмарк да постигне. Заиста му је најмање стало до разоружавања.

Италија стоји као запета пушка, па чека згодан тренутак да и она велико крваво дело започне. Међу најозбиљније знаке, да се Италија заиста на крају борбу спрема, спада пре свега то, што се телеграфом јавља, да је промена министарства; генерал Ламармора узима главну команду над војском, а Рикасоли ће бити председник министарства. Знамо да је пре некога времена генерал Ламармора у талијанскоме парламенту, кад га запиташе о рату, казао, да он не би на министарској столици седно, кад би рат већ тако близу био. Тиме је дакле талијански председник министарства јавно и свечано признао, да је онда заиста рат већ ту, кад он не буде више седно на својем министарском месту. А ево сада телеграф јавља, да се то заиста збило — дакле је онда по речима самога Ламармора рат већ на прагу и више о томе сумње нема. Затим је и та вест значајна, што из Италије стиже, да ће се Виктору Емануилу дати диктаторска власт. Сад кажу да је већ и изближе познат садржај уговора међу Пруском и Италијом и то да га је случајно принц Наполеон одкрио, дакле се ина само његовој индискрецији захвалити. Тај је уговор учињен за случај рата и ту се пруска обвезује, да мора рат започети, чим га Италија започне. По томе би дакле Италија имала започети; у осталом неће се то баш тако строго узимати. Ма која започела друга ће зацело одма за њом.

Шта Француска мисли? Како ће се она владати

према ратујућим странкама? Имамо сада изјаву самог заступника француске владе у парламенту. Но по тој изјави скоро толико исто знамо, колико и пре. У њојзи каже француски министар Руе да је програм владе помирљива политика, лојално неутралност и подпуна слобода делања. То се све у дипломатском језику може сложити, што у обичном нашем људском језику не би могло бити. Ту се елате неутралност и помирљивост са подпуном слободом делања — што иначе за обични свакидашњи разум није баш сасвим јасно. У осталом сад се слабо гледа на то, шта која влада преко својих дипломата и органа изјављује, јер знамо да је и 1859. г. „Монитер“ свечано изјавио да је пар за мир, а после неколико недеља већ беше 40,000 Француза на бојишту! То је већ тако обичај цара Наполеона, да се изјави за мир, али у осталом опет задржава себи — слободу делања.

Сад како је већ на северу и југу пожар близу, сад само још и сток треба да се запали. Париска конференција за ствар подунавских кнежевина закључила је у својој седници свечано, да се подпуно остави кнежевинама да себи изабере новог кнеза и да владу удесе како знају, само да се не повреде постојећи и уговорни. По томе дакле избор кнеза Хоенцолернског по закључку париске конференције не важи; морају кнеза у рођеног изабрати, и то мора свака кнежевина за себе бирати, ма да тиме није ни то искључено, да могу и једног истога изабрати. Наравно да се сад тај закључак конференције мора на и силом произвести, дакле се сад Романи морају склонити, да поново кнеза бирају и то урођеног, или ако то неће, онда се могу спремити на и тервенцију. Но ако се и склоне на закључак конференциони — зар се тек ту онда не отвара поље највећим замршанима, који се најпосле морају интервенцијом завршити? Без сумње да је тако. Јер кад једном узмору кнеза у рођеног бирати, онда ће кандидати из земље ницати, народ ће сиром бити изложен свима агитацијама и сваком завиђању, те ће се најпосле међу собом завадити. Још једном понављамо, што смо већ толико пута рекли: да је у подунавским кнежевинама сад заиста клица потреса на истоку. Ал нам телеграф оданде донесе и другу вест, а та је: да се спрема тајна експедиција у Турску, којом оће општи покрет и побуну на Грка у Тесалији, Македонији и Епируд се изазове; Русија и Италија каже се да подпомажу то подухеће. То је вест, која је заиста у стању алармовати цео политички свет европски, јер ако се обистини, онда Европа са три стране гори и пламеће ће се у ваздуху у велики пожар слити. Ми се још засад уздржавамо од коментара на ту вест, јер ће се за који дан што изближе чути, само се толико може казати, да је та вест заиста вероватна.

ЂУРЂЕВ-ДАН.

Од свију светаца најмилији је нама Србина, и најчаробнији утисак на нас има Ђурђев-дан. Да ли за то, што је први пролетњи светац? Не — него из друга два узрока. Једно што је у том светцу оличени карактер србски — карактер јунаштва за ослобођење сујни из чељусту аждаје; а друго што су баш они јунаци србски, кои су у гору умичати морали, да и себе од турског зулума и беснија спасу, и да оставу браћу своју законе или покају, на Ђурђев-дан у горама се прикупљали. „Ђурђев-данче, ајдучки састанче“. Ове је ајдуке наше одушевљавала мисао, коју су о св. Ђурђу имали — мисао борбе за своју браћу, мисао за ослобођење највећма страдајуће, ако не све сужне браће своје. И ова је мисао мало по мало пробила један део народа србског; народ поваде, да су ајдуци народни јунаци, прихвати њову мисао, и из ајдучки чета постадоше народне војске, које на Дрини, на Морави и Тимоку проливаше крвцу за крст часни и слободу златну — и већ преко Сенице руку Црној гори пружаше, да обе ове мишице србске заједнички прекину ланац робства, опасан око тела народа србског.

Слободне су сад од окова две руке србске, али остали удови народног тела леже у тврди ланци — у синдиру турском.

Кад ће се опет, и то заједнички, у један мах подићи две руке србске, да браћу своју изтргну из чељусту турске аждаје? Је ли већ сковано копље, коим ће се аждаји тој последњи удар дати, и у воефрско море сурвати је? Хоће ли се наћи децић, кои ће од ове аждаје избавити више него царску кћер, а то је најкраснију кћер мајке своје, најрођенију сестру своју — Босну? Је ли мајка родила Србина, кој жедни за том славом — за славом, која би надкрилила славу свију досадашњи јунака србски, да и самог Душана — јер створити на ново целину народа, и усукренути слободу његову, много је више, него власт народа србског над другим земљама и народима разширити.

Нестало је ајдука србски — зашто? јер су они ускрели Србију, и њој аманет дали, да она закриди, да она ослободи другу браћу србску. Најмлађи и потоњи ајдук, — челенка ајдучког јунаштва: ајдук Вељко и животом и смрћу својом показа, какав аманет јунаци слободе србске на смрти својој остављају Србији. Хоће ли Србија аманет овај изпунити? — Хоће ли га изпунити, за времена, док још крвце у жилама браће наше има, док им пулз живота није кудати престао — док зије татарске и черкезске с једне, а вигови дипломатије европске с друге стране нису им тако опасали и тако скрушили тело, да ће се тежко у живот повратити моћи? Ако 1862. год. није било — је ли сад већ дошло једанпут, наше време? Или само поједина лица у нас имају „време и право“, а народ не?

Одговорите нам — али не словом, него делом владне дипломатске душе. Одговорите делом, чим час куцне, чим топ пукне — јер, ако и узхтете, нећете задржати такав времена — он ће вас прегазити.

А ти ослобођени народе србски, буди једанпут св. Ђурађ сужвој браћи својој, борац слободе њове, и величине и славе, да и једино тако осигуране будућности твоје; скруши у сајзу са другим народима садашње Турске аждају турску, да се на Софији крст часни, а над свиња слобода заблеста златна.

ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА У КРАЈИНИ.

(Продужење.)

Да видимо сад шта ужива православна црква у крајини? Споредићемо ми тај ужитак са осталим вјероисповјестима па ћемо тако најпре доћи до резултата. Нека говори мјесто мене Хостинек. Ево што он каже за православну цркву на страни 88 горње књиге:

„Православне свештенике издржавају њове обћине биром и заслугом (штола). Земље могу добити 34 јутра (сесије). ако ли земље нема онда накнаду са 3 фор. 15 новч. по јутру из крајинскога провента. Из шума добију дрва за огрев gratis парох 12 хвати, а капелан 8, ако т. ј. не живе у задрузи смјешани. Православно свештенство не добива никакве плаће од државе. II. свезак страна 31. Цркве своје издржавају саме обћине. Манастири сами се издржавају. У обће за православну цркву закон је у држави познати илирички одпис од 16. јулија 1779.“

Напротив за римокатолике ово стои на стр. 87.:

„Цркве римокатоличке и униатске издржава њова црквена каса, а што недостаје, то надају крајински провенти или обћа крајинска заклада (Grenz-Vermögensfond), а у комунитетима њов провент.“

„Од свега свештенства у војничкој крајини само једино римокатоличко свештенство добива од државе своју плату и то они у карловачкој, varaјдинској, банској и банатској Крајини. Плата та издаје се њима буди из провента) или пак из вјерозаконске закладе, која је постала из иметка докинути самостана. (А камо и србски десетак?!)

„Униатске свештенике у карловачкој и varaјдинској крајини плаћа Крајински провент по пут римокатоличкије.“ I. свезка, страна 88.

А за Еванђелике ово јавља I. свезка, страна 88.:

„Свештенике еванђеличке и аугсбуршке вјере издржавају њове обћине новцем, житом и тежацима, имају

) Конгреуе плате сви они на једну годину 25.317 ф. а само оточки провенти издају преко 30.000 фор. по Хостинеку.

штоларну заслугу и парохналне земље, за које неплаћају штибре.“

Видите дакле да православна црква код свега свога великога броја по душама, код свију своје толикије заслуге, и код изречнога обећања у бруквској дипломи од г. 1578. неужива материјално ни онолико плода од државе, колико то уживају да речем униати, кои су се ваљда пред којом годином иза мункачкије пустага населили у војничкој Подравини. Тако је са црквом, са школом, са свештенством, са учитељима, са парохналним и школским домовима. Кад Србин подмири све терете, што му их држава налаже, онда му је просто саградити себи цркву и школу, платити свога владуку, свештеника и учитеља, па и опет није он ту властан сам собом. — Римски свештеник може оболити, може остарети и изнемоћи, он ће добити у томе случају своје мировно снабдење (Deficientgehalt). Он има право на капелана док му је парохија нараста на 1500 душа. . . . Па и звонари њовни и органисти (у нас пјевачке) плаћени су лијепо. Хостинек књига I, страна 413. (Abtheilung 21, Nr. 4479 vom 21. October 1858.) Може њима тако угодно и повољно бити, јер је владар свагда патрон цркве римокатоличке у Краини.

О школама немогу много говорити. Школа има да како много, али су све понајвише њемачке и хрватске. Србске школе нема ни једне. Овдје ваља то разумјети за Хорватску и Славонију. Само обћинске школе званично се зову „њемецкима“ (Deutsche Gemeindeschule). Тако је у Бовињу, Перни, Жировцу. А то су чиста србска мјеста. Истина, виде дјеца ту „србски буквар“, уче нешто читати и писати србски; али зато нијесу оне србске, јер немају духа србскога ни припозната имена свога. Учители су готово сви римокатолици. Србин православне вјере никада још није могао постати надучитељем (Oberlehrer). Све школе ту стоје под управом војничкије частника дотично власти политичније. Равнатеља свога овамо Србљи немају, него је један равнатељ њемачки. У Сремској и банатској Краини ту је измика за србске школе бар по вјери и особи. — У грађанској Хорватској имају наше конзисторије уплив на србске школе, али је и ту повјестница србскога народа од надлежне власти забрањена!

У цијелој краини имаде 720 обћинскије школе, 34 основне, 17 дјевојачкије, 83 мале (тривијалне) и 19 главније са 4 разреда, 5 довије и 2 гоље реалке, 3 велике гимназије и 3 клирикалне школе.

Хостинек вели да се у Краинским школама достојни обзир узима на матерњи језик. У плашчанској клирикалној школи наставни је језик црквенославенски и „србски“, „али се морају клирици и у њемецком језику изобразити“. Страна 93. — У тако званим „рејиментским школама“ уче ваљда дјеца наша њемецки и вјеронаук туђи!

У обћинским школама прописала је војничка област обшту школску молитву, која преведена будући на хрватски језик вријеђа србско уво, а нарочито дух православне вјере и права србске цркве. Свештенство је противу те повреде протестовало још лани.

Занимаће можда још кога ако сазна што поближе о „краинском провентном фонду“, јер сам ја тај чешће напомињао овдје. Ево дакле што све улази у тај фонд:

„Улазе штибре од сваке руке, земљарина и главарина; од шума различне штибре, продаја пролисина и ритова; паушали од војничкије слободније обћина; све аренде, особито пак риболова, крчме, годишњи и седмични сајмови, и још многи различни извори.

„Сви ти напоменути доходци сачињавају тако звани краински провентни фонд, кои се сматра као државна благајна, и зато се прибара средишњом благајни (Central-Finanz).“ Напротив сабор загребачки год. 1861. тврди да је то земаљска заклада. Србљи пак на темељу своје привилегија не увиђају да су правно изкључени од уживања те закладе.

„Обћинске благајне са свијем су друго нешто. Те постају тако: дају се под најам обћинске куће, сејањем жита на обћинској земљи (обично „обћина“) и још више из неких разни извора.

„Цео обћински иметак у Краини вриједи у благајни близу 1,074.020 фор. 73 новчића. Овамо не спадају комуинтети.

„Сви краински доходци тако су велики да могу свуколику управу земље (Landesverwaltung) задећи, и још преостане знатна свота. Примјетити ваља, да једна краинска пуковнија у мирно доба за 60 постотака мање стане, него једна редовна пуковнија.“ Хостинек књ. I.

Саберили најпосље све ово скупа па ћемо се одмах увјерити о томе, да православна црква у Краини није јуристични индивидуум, није равноправна са државном црквом римском, јер неужива све оне благодети од државе, које ужива римска црква. Није дакле стварно зајамчена наша црква овдје, јер се лишава свију оних средства с помоћу којје могла би се она сретно развијати у моралном погледу. Свуда је она у

обћини, у школи, тек истом трпљена. Она управ не мора суштаствовати на ономе земљишту, где су њезини најљепши споменици сарањени, и на коме она и дан данас још највеће терете подноси за обстанак аустријске монархије. Особито за србску цркву не важе сви они мотиви, кои су код другог давно припознати. — У Хорватској нарочито гђе је сиротиња народ притисла, клонула је заједно шћиме и његова црква. На сјајне свједоче толикије царева и краљева своје за безпримјерну своју храброст и проливену крв за богатославно владајући дом хабсбурски и за домовину кроз триста гркије година — велим на такву безпрекорну прошлост сагибоје Србин уморене кости своје и — издише. Њему је већ омрзнуо живот његов. Неможе он да сноси терете, под којима би и камен усанути морао. Крај његовог мучењу не да се догледати. Само чудо божије могло би још избавити тога страдалника. Само правда и правичност може овамо Србина подићи из гроба. А празне ријечи — лијена обећања — просјачка подјела — понуде су тек на самртном кревету. Издаоу тај вјечни рањеник прије или после, на гробу његовом мораће му данас завистлива рука уписати његову племениту пословицу:

„Нит' усара над Мађара, нити брата над Хрвата!“

Са ове дакле стране, са хисторично-политичнога гледишта кад посматрамо православну цркву и нарочито србски народ у Хрватској и Славонији онда нам се и нехотице намећу такве мисли, какове мало прије стиснувши очемерене груди наше изрекосмо. Остављен је народ овај сам себи од свију и свакога, да се он сам собом дотаре и изведе. Нити сабор србски у Темшвару год. 1790/1., нити расправни конгрес сремско-карловачки године 1865. нијесу довољно уважили бједну судбу овога народа. А Бог један зна неби ли овога народа исто тако јадна судба морала бити, да и није укинута у Бочу наша тако звана „лиричка“ канцеларија дворска. Ово морамо тијем жалостније говорити, што смо видели да је и конгрес србски лани одједно наше оностране црквено-школске ствари од оних у довињ земљама, те је допуштено, да се онако невјешто и спрчено за нас овамо предлози чинише. Будимо искрени па да речемо: да би у тецају времена и саме царске владе нама далеко праведније биле, да се ишло на то да се нарочито људи постављају за наше црквеносвјетне и народне послове код дотичније одјелења државне и земаљске управе. Али се на то није ишло, већ су наше све ствари учињене зависнима које од дотичније владика (дјејецезана) нашије, а понајвише од србскије митрополита сремско-карловачкије, у новија пак времена од грчко-оријенталне патријаршије. Г. Стојачковић страна 41. мислим да и сам некако испричавајући високу владу царску ради нас вели, да су та црквено народна посредовања абсолютна одвише удаљена од зеленога стола, на коме се дијели срећа и нашега народа. — Имаде дакако данас Србаља и православне вјере у државној служби ваљда код свију дикастерија, али тима није дужност повјерена да свој народ и цркву заступају. То незна народ и он се је управо свагда гђешио бољом надом од туђа; али га је та нада преварила. А варају себе тиме и други кад нам оће да докажу, да је најштање појединије људи нашије у висока државна достојанства јасан биљег подпуне равноправности. То није тако! Доказ је мој јадна и вегетирајућа судба цркве и народа нашега, као што се све то види из ове кратке расправе. Пасивно држање нашије достојанственика управо је нашег цијелога паду и невољи криво, јер је оно умртвило србски народ, кои је свагда боље стајао, док је сам себе заступао. Пасивност је та жигосала пређашње државнике неправдом према србскоме народу.

(Свршиће се.)

ЈОКАЈИ О ПИТАЊУ НАРОДНОСТИ.

(Свршетак.)

У шестоме чланку уредник „Хона“, пошто је доказао да питање народности заиста постоји, оће да испита, је ли праведне жеље народности? Налази да има међу њима праведних и неправедних; таквих, које се могу испунити и које немогу. Напомиње ова средства реакције, којима она увек знаде тавља изискивања поставити, која због своје неизвршности цеду ствар покваре, те онда развитак њезини абсолютнију у руке даду. Треба узети на ум, вели писац, да се та ствар на решава само међу народностима и зем. сабором, него да је ту још и мађарски народ; и врло би се преварио онај мађарски политик, који би не мађарску браћу тако хтео умирити, што би сам мађарски народ побунио и узнемио.“ Писац вели да средства реакције увек па то иду. Затим писац у живи изразима говори како с реакцијом никад неможе бити изравнања, како је увек и свуда треба шибати, па на у ком се примамљивом виду појавила. Држи, да онај није при свести, који држи да се породи абсолютизма могу уставним каквим путем задовољити. Каже да се ваља споразумети и у савет ступити са слободоумним мужевима разних народности, које савезанство дочим с једне стране може изискивања народности на обште задовољство решити, докле је и с друге стране обрана против обште непријатеља, против реакције. „Велика би несрећа била“, вели, „кад би и ти слободоумни мужевии наступили са неостварљивим изискивањима налик на ова, што их абсолютизам на барјак свој придева; јер последња би тога била, да би они тиме мађарске слободоумне мужеве на дуго време немогућ-

нима учинили, јер то је сасвим наравно, да кад би ко мађарскоме народу питање ставио: да му ваља или „слободу“ и с њом скопчана земаљска добра на неко време жртвовати или саму „домовину“ за навек, да се ту нико неби дуго мислио о избору, и тиме би мађарска слободоумна странка забачена била са попршта. На исту би погрешку учинили мађарски слободњаци, кад би са њезим подозрењем предусретали изискивања слободоумних посланика разних народности, с којима су против реакције сајужени; јер тиме би обратно омет те људе код сопствених народа немогућнима учинили, те би осујетили по нас тако нуждан добротворан уплив посредника најбоље воље.“ Затим набраја писац, које су та праведна изискивања народности.

„По моме је мњењу“ вели, „праведно изискивање право јединице (индивидуа) наспрам дружини или целине. Држим дакле да сваки поједини грађанин ове земље има право да се држи оне народности, које му је воља; има право од целине то искати, да у пороби своје народности не трпи никакву штету ни у приватном ни у јавном животу, него да шта више у изобжавању и неги своје народности од стране државе толико исто дела имаде, колико ма који други. Услед тога дакле да се од стране земаљске изобразење и васпитавања народа у Славениа и Романиа тако исто подпомаже, као и у Мађара.“

Доказује затим, да по Мађаре неће бити никакве штете отуда, што ће се славенске народности и романске изобразити. Одбија средства којима оће уметно од осталих народности да се направе Мађари те каже да он никад није био за помађаривање других народности. И то не држи писац да је протерано изискивање, да сваки, коме мађарски језик није матерњи, да тај може свој језик и пред законом употребљавати и зато треба онај, који оће судија да буде у таким пределима, где више језика влада, треба да их научи. При саветовањима пак и досад се употребљаваху они језици, који у каквој међи владаху. Дакле је муниципални живот, јупанијски састав оно поље, на коме могу народности своје животне силе развијати и најлепша права уживати. И ту треба по пишчевом мњењу да се уздржи право мађине. „Нигде и ни у чему не треба да буде насиља. Практика и нужда учи нас томе, да морамо знати заједно живити.“

У последњем чланку Јокаји каже, да ће бити многи којима ће границе у којима он рече да би се имало решити питање народности, којима ће то бити с у више, други опет наћи ће се, којима ће то бити врло мало. Не каже, да се једном мора међу тим двома крајностима посредовати. Знаде, да има многи, којима се то не чини баш врло журво, јер их то питање посебно не тишти; али свакога тишти у виду оних „горећих“ политичних питања, која се само због тога не мичу с места, само због тога се не решавају, што у рукама власника има увек последњи потез, којих ће Угарској „шах“ дати: а то је питање народности. Каже писац да сваки Мађар, који оће да је слободоуман Мађар да тај само преко тога задатка (т. ј. путем решења тога питања народности) може до те слободне доћи. „Добар одношај и споразумљење са народностима“, вели, „то је велики фактор у томе, да се дође до победе у данашњој уставној борби у великоме послу повратка нашега устава и његовог ујамчења.“

Набраја затим све те скупоцене слободе, које Мађари с народностима „поделише“. На онда пројужује: „Оно старо-виште, кога се највише њих плаше, да ће т. ј. питање народности развити се и променути се у територијалну (земљишту) ствар, то гледиште, по моме мњењу, не може постојати. Баш то оће да се предвари, да се у напред одклони са правом мађине. Да се пристане на народне међе то се не да ни помислити.“

Који Угарску хтео по међама да „раскомада“, тај, кажем, не само да би био издајца отачбини, него би био и хрџав географ, а још гори стратегиста. А ни по ове, којима би се то дало, неби отуда никакве користи било а нарочито неби било такве користи, коју би могли дуже времена уживати. Ма ко претежао Угарску, сваки ће знати, да је то од Карпата све до обала доњег Дунава једна земља. У територијалном питању само Хрватска може у словља постављати“. Каже, да се мора искрено признати, да је колико Угарској до свега са Хрватском, толико исто Хрватској до свега са Угарском стало, јер Угарска само кроз трој. краљевину може доћи до једне морске обале, која је са светом скопчана. Хрватска пак без Угарске узела би такве терете, које неби могла сносити. А и самој Аустрији по пишчевом мњењу мора стати за тим да се те две земље једна с другом сједине, јер иначе Далмација спада у млетачко питање. Каже дакле да су независни државници Угарске и трој. краљевине упућени на најлибералније уступке међу собом. Затим узима на среду ердељско питање, те вели, да их има, који оће и од тога питања да направе питање земљишно (територијално). Вели да није ни нужно да каже, да на томе темељу не може бити разговора јер је Ердељ „magyar föld“ мађарско (или угарско?) земљиште.

Треба до душе становницима друге народности законом ујамити оправдане жеље, али се неможе од отачаствене земље ништа одкинути. Ердељу се могу дати за особене одношаје особене установе, али никакво посебни државни положај. Нарочито вели писац да морају овде у Угарској (Мађари?) спремни бити, да као помирујућа стихија наступе две странке, што се тамо боре, и које досад још ни време ниће разне владе немогуће помирити, шта више ове последње баш напротив подрађиваху свађу, и сад је помирење дужна снага и милостиво старање божије и целе једне земље. Тако те ране, вели писац, и због тога ваља излечити, што Ердељ није у садашњој политици точка за обрану, него је иза будућу политику једна од најважнијих позиција. Ердељ је у источном питању оно што у млетачком оће четири аустријске тврђаве (Festungsbüchel). Затим писац пројужује: „Какву ће улогу узети Угарска у будућој политици својој у источном питању и у осталим европским питањима? то зависи од тога, у коме ће се правцу с нама сложити народности земаљске. Мађарски народ који је толико снагости имао да се утира као клин међу славенске и роман. народе а у суседству немачког народа, те смета хиљадугодишњим снажним обстанком својим онима (славенским и романским народима) у сајединењу њиловом, а овоме (немачком) у раширивању својом — тај мађарски у будуће да бира међу две улоге. Источно ће се питање пре или после појавити. Изаваће га они, који оће да се слободу, као и они који оће да подјардују. Мађарски народ

може бирати: оће ли да буде вођа и средиште о-
нима, који за слободом теже, или ће бити прво-
борац (авангард) оних, који оће да освојају? Како
прошлост, тако и положај и досадашња политика
династије удућује га на оно прво; у томе му је
европски позив; на томе путу само може бити велики,
сретан и славни. Па зар тако велика будућност не-
може што изискивати од садашњости? Зар ми сиромашни,
малени и несретни синови садашњости, зар нећемо по-
мишљати на велику и сретну Угарску (писану и право
вели Мађарország), у којој ко је једаред грађанин постао,
тај никад више не жели из ње изаћи, ма које вере био,
ма којим језиком исповедао љубав к отаџбини? Ја
никад ваљда никад умрем нећу престати сивати о тој тако
поноситој Угарској.

Тако завршује Јокаи ред својих чланака.

РАСПРАВА ГАЛИЧКОГ САБОРА О ЈЕЗИКУ.

Жалосне се ствари догађају на галичком сабору,
ствари, које очевидно показују, да међу словенским
народима нема слоге ни узајмног попуштања. Место
да се један поред другог слободно развија, хоће један
да господари над другим и да тлачи другог. Али
тако је у свету! У кога је сила, онај је свагда скло-
њен, да силу своју на зло употреби. Тако би По-
љаци хтели, да у Галицији нема русинског народа, да
тамо нема русинског језика, него да је све пољско,
дакле Пољаци баш оно хоће, на што сами вичу против
Руса. Што Русини у Галицији по начелу равноправ-
ности, које је свуда припознато, захтевају, да се и
њихов језик призна и да се и њихов језик уведе у
јавне послове, зато их Пољаци називају русофилима,
московима, који се поводе за московским уходама.
Томе се може уприличити и поступак Маџара, у којих
је сваки онај реакционар и неуставан човек, који се
не клања мађарској супремацији и не признаје првен-
ство мађарском језику у овој земљи.

У седници галичког сабора од 17. априла беше
на дневном реду питање о језику. Том приликом
учинио је Голуховски као неку концесију Русинима,
а та концесија опет ништа друго није него лукавство
тога државника.

Ствар је овако текла.

У извештају свом, који се тиче питања о језику покрено-
том предлозима свештеника Петрушевца и грофа Бо-
ровског, изјављује земаљски одбор, да је убеђен, да се у
тој погледу ваља држати досадашњег обичаја, јер овај највише
одговара парламентарном поступању. Одбор препоручује ова
два предлога: 1) Земаљски маршал чини дужности своје пољ-
ским језиком. На русинске интерпелације одговара русинским, на
све друге пољским језиком. Протоколи седница саборских воде
се на пољском и русинском језику. При предлозима, интерпелаци-
јама и дебатама говори се по вољи, пољским или русинским
језиком. Извештаји одбора подносе се на пољском и русинском
језику. Сабор саставља закључења на пољском језику. 2) Земаљ-
ски одбор чини дужности своје и дописује на пољском језику.
У дописима описује се на русинске дописе русинским, а на све
остале пољским језиком.

Добрански (Русин) није задовољан с тим уступкама,
јер то је мало за Русине. Не допушта да русински језик није
развијен.

Голуховски мисли да се налази на практичном земљи-
шту садашњости, да доказује да се у званичним пословима не
могу употребљавати два језика, него се мора безусловно један
изабрати. Пољски се велики језик говорио целој земљи, и сви
га Русини разумеју, а у осталом Пољаци има много и у русинским
окрузима. Напротив, русинског језика нико не резуме на западу
Галиције, а друго русински је језик по речима самих Русина у
развитку свом далеко заостао иза пољског. Дакле мора се пољ-
ски изабрати.

Гушаљевић доказује историјским наводима, да Руси-
нима припада исто право као и Пољацима.

Против Голуховског предлога, да се предлози одбора
приме у целост, устану Голејевски и Грохолски, и за тим би
седница прекинута на по сата, да би се картаје споразумеле.

Пошто се седница опет отвори, предлози Голуховски из-
вештају ово: нека закључи сабор, да се свако закључење сабор-
ско трећи пут прочита русинским језиком. На тај предлог при-
стану Русини, и поред најкешће опозиције би примљен цео
предлог одбора и додаток Голуховског с 76 против 29 гласова.

Голуховски предлози за тим још и овај уметак: ако ру-
сински текст до трећег читања не би био готов, онда се има
закључење чинити само над пољским текстом.

На то лукавство Голуховског подигну многи русински
посланици протест и одустану од гласања. Гроф Потоцки пред-
ложи, да се последњи предлог Голуховског преда земаљском
одбору и овај да о њему поднесе свој извештај.

За тим дође на ред расправа о предлогу, који се тиче об-
народовања саборских закључења и земаљских закона. Одбор
предлаже, да се закони и закључења саборска обнародују пољ-
ским и русинским, а по потреби и немачким језиком.

Козловски предлаже ово стилисање: Закључења итд.
имају се обнародовати пољским као аутентичним, а по потреби
и русинским и немачким језиком.

И тај по Русине неправичан предлог би после дуже же-
стоке дебате примљен.

Лавровски: Ја изјављујем у име русинског народа
(охо!), да ми у том случају при трећем читању не ћемо нава-
љавати, да се чита русински текст.

Грохолски протестује против те изјаве Лавровског,
а тако и посланик Шемеловски, који такође у име русинског
народа изјављује, да он протестује и против предлога Голухов-
ског и против предлога одборског, јер у обојима не чине се
концесије русинском народу, него кларикалној партији.

Наумовић: Овде се погађа русински народ с пољ-
ским, а господин Шемеловски, за кога се не зна, које је народ-
ности хоће ту погодбу да поремети.

Кабат предлаже, да сабор ово закључи: Сваки сабором
закључени закон има се земаљском маршалу поднети на треће
читање и у русинском тексту. Ако не буде било русинског
текста, то у нужди не ће сметати састављању закључења о
пољском аутентичном тексту, но ипак се у таким приликама

мора русински текст поднети земаљском маршалу у првој сед-
ници, која дође.

Тај предлог би примљен.

Пешта, 23. апр. Србски одбор за народности
поверио је у првом састанку свом сучлану Свет. Ми-
легићу, да изрази операт о решењу питања народ-
ности са обштем гледишта свију народности у Угар-
ској, задржавши особити начин поступања у чисто
србском питању на основу историјског права србског.
Операт је овај готов, и биће од недеље предмет саве-
товања србски заступника. Романски је одбор такође
готов, и обе ће стране једна другој доставити своје
операте, да би се сугласије постигло, и тога ради
држаће се после партикуларни претреса заједнички
договор о точакама, у којима би можда разлике било.
— Од стране народности настојаће се, да и саборски
одбор за народности своје послове што пре започне;
што ће по свој прилици следовати, чим бар. Етвеш из
Беча дође.

— Прекрјуче држала је опет једаред комисија за
заједничке послове седницу, у којој је закључено, да
се изабере пододбор од 15 чланова, који ће имати на
ова питања да одговори: које су заједнички послови?
Како ће се расправљати? У томе су пододбору: Ан-
драшич, Апоњи, Ченгери, Деак, Етвеш, Фешт, Гици,
Горове, Холац, Лоњаји, Њари, Мико, Шомшић, Тиса,
Иванка. Операт те подкомисије предложиће се одма
сабору, па онда ће се тек приступити већању о поје-
диностима. Данас је прва седница те подкомисије.

ДОПИСИ.

У Београду 20. априла. Кад сам прочитао
овдашњи допис у броју 20. вашег листа, запитао сам
сам себе, да ли сам у престојној вароши Србије, гди
сваку поле важну ствар, која се догађа, из поуздане
руке дознати могу и обично дознајем; или се налазим
стотинама миља удаљен од ове земље, па незнам што
у њој бива, макар да се за њу искрено распитујем. По
истоме допису ми само већ оружани до зуба, са војском
је већ учинено пужко расположење и сад само чекамо
на zgodnu прилику, па да ударимо на старог нашег
душмана и да га утаманимо док човек длан о длан
удари. Камо срећа да се у тако сретном стању нала-
зимо. Сва наша преправа састоји се у нешто топова
на којима већ толико година радимо, и у томе што је
војени министар оно неколико официра опет у службу
примио, што су пре неколико година оставку дали
били, но немојте мислити, да је министар ово учинио
због тога, што официра немамо, није него због тога,
да би он ког пријатеља или као што ми кажемо, при-
врженика имао.

Што је за војену оправу најнужније, то на жалост
немамо, а то су пушке, како са овим оружјејем стоимо
то смо најбоље после бомбардовања видели, гди осим
ово мало стајаће војске нико неимаде пушке с којом би
се у бој упустити смео. Истина да смо од тог доба
пушака из Русије и нешто из Аустрије добили, али
је то све незнатно спрам потребе наше. Па ми ваљда
нећемо војевати у нашој кући, него је наш задатак
да ослободимо тужну Босну и другу суседну сирот-
нију рају, а то се неда голим рукама учинити него
треба довољно средства имати, јер раји ваља оружје
дати.

Ми ево већ више година тражили пушака да на-
бавимо па никако неможемо до њи да дођемо, томе
до душе бијаху и неке околности, које ми уклонити
неможемо, на путу, али има доста и наше кривце. Док
постоја у Аустрији забрана, да се неможе оружје за
нас нити извозити нити провозити, ми тражисмо пу-
шака на све стране и давасмо за исте оне цене, које
мислим нигде не постоје, шта више и сам наш сада-
шњи војени министар путовао је тога ради по сви др-
жава неби ли од куд пушака набавио, али сав његов
труд бијаше у залуд макар да је пуна три месеца у
Турину, Паризу и Брислу седео. А од како је речена
забрана дигнута, неможемо пушака да нађемо, које би
нама по вољи биле; све што нам се нуде, невреде по
нашем мненију ништа, и ја мислим да би ми и самом
Наполеону да нам је, пре него што је одлучени топ
употребно, исти на преглед послао био, казали да
пречека док ми невидимо, да ли се може што боље
начинити. Од куда ли је Америка за њену силу
војску добро оружје набавила кад ми за нас немо-
жемо да нађемо! Али зато ми опет не спавамо, него
преговарамо са сваким због оружја и то у тајности,
шта више шаљали смо и једног официра у Хамбург да
прегледа неке пушке који тамо нема! (Ми прочуемо,
да је баш из Хамбурга 80 000 американски пушака,
на путу у Србију, и премда смо се јако обрадовали,
утајисмо нашу радост, да не би јавност како год шко-
дила, но видимо, да од тога ништа нема, јер је до-
писник наш човек, који би то знати морао. У.) Овако
ми па жалост стојимо, међутим бојати се да ће поли-
тичне околности Аустрију нагнати да опет забрану
изда те ће нас догађаји који већ на прагу стоје, наћи
непреправне! (Незнамо како да то разумемо. И пре-

башњи је дописник наш у таком и то војеном подо-
жају, да неможе погрешити, само би могао грешити,
представљајући ствар: не као што је, него као што је
цео србски народ очекује. У.)

Из Сарајева. Од кримског рата пошто се рав-
ноправност и хатихумајум на папир написа, од оног
дана посташе Срби Бошњаци беднији, него пређе, јер
лукаво почеше Турци измишљавати, што би српску
народност затрло, и што би овај бедни народ у ос-
манство претворило. Светлост хатихумајума не сини
нама; што год беше за срећу хришћанства, то се
не испуни, а војнину уведоше, и дан данашњи
наплаћује је. Порез увеличаше, војнину велику на-
метнуше, сељанима узимају десетину и третину од
производа њихових, сељани им плаћају траварину, и
што леку паљинку и т. д. Удараше царину на дуван
и удвостручише цену цесима, што се шаљу по пошти.
Удвостручише данак, што се плаћа на земљу; који
пак гради како зданије, мора најпре извадити тескеру
а и за њу ваља платити.

Сад да вам што напишем о нашем стању.

У Гусињу пцудали су Турци на Сину Ђурчића, и
хтели су га убити. 4. марта доведе жена једна мла-
дића од 22. године свега у крви и разбијена носа.
Овога је Мемед Турчин у Сарајевском пољу код Ла-
тице коцем тако испребицао, да му крв на грло уда-
рила; жена га је довела, да се суду потужи, но како
је правичан суд, тешко да неће испребијени момак и
затвора допасти. Исти дан пред јрак на три часа
украде циганче уже једном сељанину; сељанин срп-
кије идући с гробља то су опазиле, и сељанин ухвати
циганче, те га преда заптији; циганче се отимало, и
тад приступе два Турчина те дознавши за што га во-
ди заптија, један од њих истуче сељака, а други са
ужетом циганче од заптије отме. Ето како се код нас
хатихумајум испуњава. Један хришћанин купи башту
и замоли инцизира Тосун бега, да може башту до во-
де продужити; но инцибир му то не допусти. До не-
колико дана купи исти хришћанин башту турску до
те баште, али не казиваше никоме, да је купио и
платио трошак Турчину, да он бившу своју башту до
воде продужи, и овај учини тако, а инцибир Тосун
бег никоме ни речи не проговори. Кад је већ Турчин
башту продужио, онда се обзнави, да је хришћанин
башту ту купио и једва после дозволи Тосун бег о-
вومه, да он башту своју продужи. Ето како се ха-
тихумајум у нас слуша.

Сад да вам приповедам за књиге наше.

Наша књиџара нема школских књига. Летос све
су књиге школске покупљене, и сад је дошло из Ца-
риграда, да се „мала знања“ спале. Историју српску
не дају учити, и сад у нашим школама готово се ни-
шта не предаје; и самах букварова нема. У Београду
купљене књиге дошле су 17. септембра преко Брчке
у Сарајево, но ево жалости, нама нису дошле, него на
кадију, а кадија не ће да их преда, него каже, да још
нису дошле, а ето хвала честитоме цару биће овде
печатња, па ће се овде књиге вадити. Заиста ће то
честите књиге бити, које нам Турци усвишу.

Историја се дакле не да предавати, прва знања
забрањена су, и II. читанка. Читанке гимназијске, које
нам је послао аустријски ћесар, стигле су у Сарајево,
али ће Турци ваља да и њих спалити, нека се зна, да
је данас 19. век просвете. Така је код наших Турака
просвета, да гатајући мртваце из гробова ваде и у
варош доносе и руке им одсецају. Така је код нас
просвета, да сваки хришћанин сељанин мора сјачати
с коња, и поклонити се Турчину, па и самом просјаку.
Така је у нас просвета, да у вече кад се легне, не
надамо се осванути; просвета је у нас дотерала дотле,
да се уходе уз прозоре пењу и т. д. Ристо Дијовић,
који је 26. јануара из Дервенте поведен и 2. фебр.
овде доведен, што на њега подозревају због једног
дописа, још је у затвору, и никоме не дају да к њему
приђе. Ето како је у нас у напретку Босна хатиху-
мајумом окићена.

Но да још коју проговорим о свештенству. Све-
штенство је просто, јербо владика за дукате попи и
пастри и сељака; и сами свештеници врачају и чарају.
Но при свем том наши сељани су побожни и доста
оштроумни. Шериф Осман-паша с Игњатијом владиком
гледа да и саму народност српску сатре. Он је велики
фанатик, и још има при себи лукавих људи као што
је Рашид ефендија, који час вели да је Србин час
хришћанин, те тако куша невине људе.

Из Суботице. (Случ. закасњено.) Народна
позор. дружина, која је амо 23. фебр. приспела, после
15 представа 30 марта оде у Бају. У бр. 15. „Заст.“ би
доста потанко разложен цео тецај овдашњи представа;
у главном се слажемо са дописником и зато ћемо се
овом приликом само на осветлење поједини досад исти-
тина довољно али ипак одвећ пристрасно и једнострано
претресивани појава у дружини ограничити. —
Дружина би од овдашње публике са највећом
усрдношћу и одушевљењем дочекана — а и како не
би — та ваљада нема прилике, где би се неизона-
чено српско срце топлије одазвати могле до свог
позоришта. Истина наша публика још пре долазка

друштва опадањем сомборских дописника у страви беше — не са тога, као да би гадно нападање на управу и њој за мерило оцене служило, но бојећи се да по гдекоји немајући стални начела своји, лако би се странпутичним правцем окужити могли и са тим према самој ствари оладнили. Но у похвалу публике може се рећи, да ју је у сваком кораку права народна свест и чисто неоскаљано родољубиво осећање управљало. Сваког је члана сходно привреди његовој оценила а управу не по клеветатам и насртању но по делима, којима је врело обилато чисто срце — урођено оштроумље и вештина.

Кад сомборски дописник на управу за то напада, што је преко недеље четир представе дала, овим самим не да каља, већ баш вешту и разбориту управу показује, и никако не служи особито по гдекоји члановима на такав огроман терет, почем дружина једва у два три месеца по један или два нова комада представе, чему опет није узрок управа због претерани умловања представа, већ оскудност наше драмске књижевности; и за цело није то ни приликом представа код нас, да се 5 пута преко недеље представљало, узрок био малаксалости и дерамжиреном стању гђе. Коларовићке, но изненадна ладноћа и строго тактично држање наше публике, која се не даде намештеним агитацијама и пропагандама сомборских обожатеља повести. Тај непријатан и неизбегиван утисак имао је услива и на саме представе, тако, да је гђа Коларовићка у својој као што држимо главној улози у „Мејрими“ овом приликом хрђаво прошла чему би доказ главо мучање и непрестано ладно саучешће публике преко целе представе. Желити би било, да се једном већ самовољству и разуздано-сти глумца у опште на пут стане, и да се онај или она који и која ни толико физичне снаге нема, да може бар облигатној дужности задоста учинити, никако на позорницу непушта да не би сама публика невинно и неправедно страдала. За то одобравамо свакако поступак управитељев, да жели у појединим главним улогама више способни особа изобразити; јер шта би се радило у случајевима, као онамад приликом представе „Миљка Мркоњића“, где је гђа Коларовићка од јада што не беше у стању задовољство публике изазвати, тако јаку грозницу добила, да је једва тек трећи дан могла опет ступити на позорницу.

Што пак суботички сомборски дописник обзиром на посебне интересе и утицајем уображења распаљене страсти о којем члану дружине тврди, да је до вештачког савршенства дошао, са тим уједно издаје сиромаш свог светског уображења и изриче а priori пресуду ненадлежности свог критиковања, јер ко тврдити може, да наше позориште и једног правог глумачког вештака има, тај показује или да није нигде имао прилике са глумачком вештином други изобразени народа упознати се или пак са ограничености своја уми сила није у стању до вишег вештачког појма подићи се; и зато што се вештине тиче, не слажемо се никако са маскратим суботичким дописником, да би гђа Коларовићка остали глумцима а најмање гђи Гргуревој за узор и пример служити могла, у марљивости и озбиљној студији имала би поменута госпођа заиста на своје гдекоје друге довољно угледати се.

Највећа је подлост, што се лага баца на управитеља, као да је он хтео из какве зле намере гђу Софију Поповића на сепаратан стан метнути; овом је једнако за узрок то било, што је једном приликом цела дружина обешчешћењу изложена била — почем је г. Коларовић ноћу допратио се са више своји весели другара у свој стан — и тако за одклонити задање већ у обичај г. Коларовића спадајуће и на бесчешће целог друштва клодеће се неприлике — г. управитељ беше нашао гђи Соф. П. особито станиште.

Што пак гђа Рашићка баш онда, кад је извешће о братовљевој смрти добила морала своју улогу, представљати — та се погрешка самој гђи Рашићки мора приписати — почем је она телеграм у 11 сати из јутра добила била а управитељство о том известила није пре, него тек у течају представе — а у опште познато је да се она данас у њеним улогама ни чрез једног члана заступати неда.

Ово подло нападање и заједнање истиче из поквареног и изопаченог срца, ком је за основу узет себичан интерес, не пак права увиђавност истичућа из беспристрасног разматрања дела са племенитијег гледишта; овако дело само по себи одбија од себе сваку племенитију мисао.

Стране земље.

РОМАНИЈА. Чланови провин. владе, Голеско и Катарицу, враћали су се из Јама у Букурешт. Но по томе не треба судити, као да је престала опасност какве нове побуне сепаратистичке (за одцепљење) у Молдави, него је шта више опет наново регимента пешака одправљена у Фокшан; али ипак да се још већна мора плазити на то, што у самој влашкој престолници прети опасност устанка. Чини се,

као да Хараламбији не верују баш његове колеге, ма да је изјавио, да се никако неби престола примио.

НЕМАЧКА. „Фолксцтг.“ јавља ово: Као што се говори, данас т. ј. 19. апр. изаћи ће заповест, да се сва пруска војска креће. Барон Ротшилд стигао је из Париза у Берлин, ваљда да новача позваји.

Из Тропаве (у Шлеској на граници Пруске) јавља се, да је тамо силна војска прикупљена; тропавска реалка већ је затворена, а затвориће се до који дан и гимназија. Оба та завода употребити се уместо касарна.

Из горње Шлеске јавља се под 19. апр.: ноћу прошла су два воза с 20 кола пешака и коњаника; отишли су у Чешку. Прве граничарске регименте прошле су ових дана кроз Беч, и одлазе у Тирољску. Сви управитељи гвоздених путова добила су налог, да имају у преправности кола за превоз војске.

Пруси су већ с оружаном силом јурили у Лајпциг. Под 20. апр. јавља Лајпцишки „Тагблат“ ово: јуче пре по две око 10 сата ушло је једно оделоње у подучној војничкој опреми у нашу варош.

ИТАЛИЈА. Мост, који је стајао до сад на реци Минчији, те је преко њега железница возила из Пескијере у Дезенцано, скинут је сада, и тако аустријски возови не могу даље од Пескијере, а талијански не могу даље од Дезенцана возити. То је озбиљан и поуздан знак рата.

„Н. Фр. Цтг.“ има ову депешу из Италије: краљ ће до који дан позвати народ на бој против Аустрије; он сам узима главно заповедништво над војском. Гарибалди му нуди своју мишицу; Галибалди скупио је до 20.000 својевољаца; рат је неизбежан. 20. априла изашао је декрет, којим народна банка узјамљује државној каси 250 милиона.

Турински ђаци саставили су одбор, који ће се постарати, да од ђака свију талијанских универзитета склопи једну универзитетску легију. Народна гарда у Катанији изјавила је, да ће јемчити за поредак; њој је ратни министар честитао и захвалио на томе.

Меноти Гарибалди отпутовао је у Париз.

Најновије.

Пешта, 23. апр. Данас долази овамо г. дворски канцелар Мајлат; кажу неки, да ће се овде нешто задржати, да се с Деаком разговори; други опет веде, да ће одма отпутовати на своја добра у Барањи.

Беч, 23. апр. „Винер Цтг.“ доноси закон под дан. датумом, којим се банке од једне и пет фор. у државне терете примају, те се проглашују државним нотама и међу под надзор контроле за држ. дуг. Ова ће имати да пронађе, колики је број у циркулацији, а тај број песме преко 150 мил. прећи.

Берлин, 23. апр. За други до шестог војеног кора наређено је, да морају бити спремни за рат.

Из Беча пишу под 22. апр.: вести што долазе са црногорске и босанске границе казују, да је тамо највећа узбуђеност; нема више сумње, да страни агенти подбуњују народ, да би се у случају аустријско-пруско-талијанског рата уједно породили бојеви на истоку, те да и источно питање дође на ред. Нарочито се кнез црногорски тужи на то, што му се на граници карауле подижу и оружјем и цебаном снабдевају.

Париски „Пен“ доноси допис из Фиоренције, у коме се међу осталим каже, да је Пруска Италији уговором обећала на расположење дати 200 милиона, од којих је већ половина ликвидна.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Ј. К. Пешта, 24 априла. Житна пијаца. Ове су се недеље цене свију врста хране опет мало поправиле, које је скакање курса проузроковало; но цене нису ону висину достигле, која би са курсом од прилике у сразмерију била; кад дакле цене, у колико су се ове недеље поправиле, и банке, у колико су због курса мање у вредности, проесамило, онда долазимо до увиђења, да је ово побољшање цене само једно уображење, које фактично не постоји. Ово нагло скакање курса даје нам довољно доказа, да ово политичко питање без рата проћи неће, и како ми, ако до рата дође, стојимо. Но није то све што трговачки свет у бригу доведе, има јоште и други неприлика, које су се ове недеље показале, и прете да ће пространје постати, и за трговину убитачне бити; а то је оскудица у новцу; одавно се ова већ осећала и обратила је пажњу трговачке публике, но било је јоште извора, из који се могло припити и подмиривати, но ова је недеља показала, да они, који су се помоћу разних завода одржавали, више на њову помоћ зидати не могу, јер и сами заводи новача немају, будући су многи, који су на камате своје новце имали, већ подигли, а за остале морају преправно држати; у почетку је сваки мислио да ће се ово политичко питање мирним путем изравнати дати, и наше новчано стање трговином са иностраним пијацама од чести побољшати; но почем смо све у веће и веће заплетке долазили, и извозна трговина престаде, разнеше се гласови, да ће правитељство упутнице издати; истина да би прво било полезније, но кад се по данашњим околностима судећи до мирног изравнања доћи не може, требало би да је правитељство упутнице издавати почело; но и ово се на не извешће време одложило, јер је своју потребу у новцу за сада са зајмом од приватни кућа подмирило; овај корак од стране правитељства довео је вредност наши папира у сумњу; капиталисте улажу своје новце у девизе, и с отим је и онај новац, који је трговцима у помоћ даван, са пицае весто; а последиде нису властале, јер не само на овој пијаци, већ са свију страна јављају, да су неколико знатних кућа своја плаћања обуставила, а да неће на овима само остати, то ће нас кратко време уверити.

Одавде је као што се говори једна депутација састојећа се из први трговачки лица отишла у Беч, да на сходном месту умоли, да се скорим овој невољи у помоћ притече, док доцкан не буде. Продато је ове недеље до 25—3000 ваг. шенице, коју су само за потребу куповали; подчињене врсте изпод цене нуде.

Властник, издаваатељ и уредник: **Др. СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ.**

У Пешти, 1866. Штампарија Хорњанског и Хумела.

Рај: купљеноје до 65000 ваг., цена се поправила. Зоби: од лежеће и на време закључено је преко 150.000 ваг. Јечма траже и слабо га има и њему се цена побољшала. Кукуруз: од лежећег није се цена променила; за јуни плаћају ф. 2.10. Ове су цене получене: Шеница банатска 85—88 ф. 3 до 3.05 — 86—87 ф. 3.10, 88—89 ф. 3.50. Са Тисе 85—86 ф. 3.05 — 87—88 ф. 3.35 до ф. 3.40, 88—89 ф. 3.50 — 89—90 ф. 3.60. Рај 79—80 ф. 2.40 до ф. 2.50. — 81—82 ф. 2.55 до ф. 2.60.

Јечам за храну ф. 1.65 до ф. 1.70. Кукуруз стари ф. 1.80 до 1.85 нови ф. 1.90 до 1.95. Зоб нова 45—46 ф. 1.60 до 1.65, стара 48—50 ф. 1.70; данас нова и стара стоји ф. 1.70.

Шпирит ове је недеље добро пролазио; цена 41—41½. Шљивовица једнако занемарена. Свињска маст, цена се поправила, продато је до 3000 цент; овдашња ф. 31.25, са стране ф. 29.50, србска ф. 28.50. Славина: цена је скочила, ерар је купио 3000 центи ф. 26.75 на 6 месеци.

Шљиве босанске у бурадима ф. 9.75 до ф. 10. Ораси србски транзитом продати ф. 5. Врсок розенауски ф. 98. Шишарка: дошао је један шлеп мађарске и захтевају ф. 15, но купци одобравају ф. 13.50. Марвена трговина: Ове је недеље продато: 1600 ком. србски, 22, 22½, 23 новч. 400 ком. влашки 19 до 19½ новч. 500 ком. срб. свиња за Пруску 23 новч.

КУРС.

Дукат ф. 6.10. Сребро 124.50.

Стање Дунава 7' — преко 0 долази.

ОГЛАСИ.

Бр. 1396.

Стедиште.

Настојећим општем знању предаје се, да је при магистрату краљ. прив. дистрикта Кикиндског место за I. подбележника са 700 фор. а. вр. плате узрањено, због чега се сви они позивају, који звањје ово подучити желе, да молбенице своје са прописаним сведочењима снабдеване, Магистрату овом до 13. маја 1866. г. поднеси не пропусте.

Из седнице магистрата краљ. прив. дистрикта Кикиндског 21. априла 1866. у В. Кикинди држане.

Дист. Начелник

(10)3—3 Кеиџелац.

Код православне србске цркве у Загребу узрањено је место црквеног певца, са којим је звањјем уједно скопчана дужност учитеља за почетнике. Користи са овим местом скопчане јесу 500 фор. а. вр. и стан. Од конкурента изискује се да је православни свештеник, да има добар глас и да је добра пошашња. Рок за натјечеј иде до последњег маја о. г. по старом календару. Молбенице имају се одправити на председника општине православне загребачке господина Анастасија Поповића. Из седнице одборске од 31. марта 1866. (11)3—3

ПО МИШЉЕЊУ

господина дворског саветника професора др. Балаше и приватног лекара господина др. Јосифа Рожалије нашло се да је

ПРВА РАКОШ-ПАЛОТСКА

МИНЕРАЛНА ЛЕКОВИТА ВОДА

особито добра:

1) У болестима органа за варење. 2) У болестима органа за дисање, и превото канала. 3) У затворима и отоку јетре и слезине, који отуд долази. 4) У хроничном запаљењу мокраћне бешике и материце. 5) У поремећеној потхрањи и нестанку крви, који отуд долази. 6) У скрофулама, бледници, конштаку и шуљевима.

Главно стовариште те минералне воде налази се у

ГОЛДИЈЕРА и ПРАГЕРА,

(9)5—10 Пешта, Dreikronengasse Nr. 6.

Те минералне воде има и у свима већим спедерајским трговинама овде, свагда од скоро начене.

ДОМАЋА ИНДУСТРИЈА!
ДОМАЋА ИНДУСТРИЈА!
ДОМАЋА ИНДУСТРИЈА!

ПРАВИ ЈЕЗГРОВИТИ САПУН од СМОЛЕ.
ПРАВИ ЈЕЗГРОВИТИ САПУН од СМОЛЕ.
ПРАВИ ЈЕЗГРОВИТИ САПУН од СМОЛЕ.

Јединствено прави за најјетиније цене у

Ј. К. РОЗЕНГАЛА,

Пешта, Rombachgasse Nr. 1.

Осим тога може се добити код њега:

ЛОЈАНИХ СВЕЋА, по 29 фор.,
ПАТЕНТ. КАТРАНА, по 8—10 фор.,
Парафинских катранских сандучића у свима величинама.
ПЕТРОЛЕЈА,
ЗЕЛТИНА ЗА ГОРЕЊЕ,
СКРОБА, ПАПА,
ЗАПАЉИВЕ РОБЕ, ЕНГЛЕСКЕ СОДЕ. (12)2—6

КАТРАНА за кола, право белгијског и домаћег,
ЗЕЛТИНА од МАСЛИНЕ за МАШИНЕ,
ДУПЛО РАФ. ЗЕЛТИНА од РЕПИЦЕ,
ТИЛАНГЛЕ-СКРОБА,

има за најјетиније фабричне цене у

ХЕРМАНА ЛЕВИ и др.

(13)2—6 Пешта, Waitznerstrasse Nr. 8.